Enw'r Ymgeisydd	Rhif y Ganolfan	Rhif yr Ymgeisydd

CYD-BWYLLGOR ADDYSG CYMRU

Tystysgrif Gyffredinol Addysg Uwchradd

WELSH JOINT EDUCATION COMMITTEE

General Certificate of Secondary Education

165/59

HANES

MANYLEB A: ASTUDIAETHAU MANWL AC AMLINELLOL O AGWEDDAU AR HANES CYMRU/LLOEGR A'R BYD

PAPUR 1

ASTUDIAETH FANWL

09 - DE AFFRICA, 1960-1994

P.M. DYDD GWENER, 8 Mehefin 2007

1 awr (o arholiad 2 awr)

Cwestiynau a atebwyd	Swyddfa'n unig
Cw.1 (Gorfodol)	20
Cw.	25
CYFANSWM	45

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Ysgrifennwch eich enw, rhif y ganolfan a'ch rhif ymgeisydd yn y blychau ar ben y dudalen hon.

Atebwch Gwestiwn 1 (Adran A) **a** *naill ai* Cwestiwn 2 *neu* Gwestiwn 3 o Adran B.

Ysgrifennwch eich atebion ar y llinellau yn y llyfryn hwn. Defnyddiwch dudalennau ychwanegol os nad yw'r llinellau a ddarparwyd yn y llyfryn hwn yn ddigon. Ysgrifennwch eich enw ar bob tudalen ychwanegol a nodwch yn glir rif y cwestiwn rydych yn ei ateb. Rhowch eich tudalennau ychwanegol y tu mewn i'r llyfryn hwn.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Dangosir nifer y marciau sydd ar gael mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran-gwestiwn.

Cewch farciau am ansawdd eich cyfathrebu ysgrifenedig.

I ennill y marciau llawn ar gyfer unrhyw gwestiwn, rhaid i'ch atebion fod yn berthnasol a rhaid iddynt wneud defnydd llawn o'r wybodaeth a ddarparwyd.

Ym mhob achos dylech gefnogi eich atebion trwy gyfeirio at eich gwybodaeth a'ch dealltwriaeth o'r pwnc a ddewiswyd.

Ni roddir tystysgrif i ymgeisydd a geir yn ymddwyn yn annheg yn ystod yr arholiad.

Examiner only
Arholwr yn unig

Atebwch Gwestiwn 1 yn Adran A a **naill ai** *Cwestiwn 2* **neu** *Gwestiwn 3 yn Adran B.*

ADRAN A

(GORFODOL)

1. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am nodweddion apartheid.

Astudiwch y ffynonellau isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn pob ffynhonnell. [20]

Ffynhonnell A

[Dosbarth yn cael ei ddysgu dan gyfundrefn addysg y Bantu]

(a) Defnyddiwch Ffynhonnell A, a'r hyn rydych chi'n ei wybod, i ddisgrifio prif nodweddion Deddf Addysg y Bantu. [3]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Examiner only
Arholwr yn unig

Ffynhonnell B

> Dan Ddeddf Ardaloedd y Grwpiau diddymwyd yr hawl i fod yn berchennog eiddo, hawl oedd wedi'i roi i bobl ddu mewn rhai ardaloedd trefol. Gan ddefnyddio esgusodion fel 'clirio slymiau' neu 'cynllunio trefol', cafodd y bobl hyn eu hadleoli filltiroedd lawer i ffwrdd.

[Rhan o werslyfr ar gyfer ysgolion, *South Africa, 1948-1994* (1997)]

(b) Defnyddiwch y wybodaeth yn Ffynhonnell B, a'r hyn rydych chi'n ei wybod, i egluro effeithiau Deddf Ardaloedd y Grwpiau. [4]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Ffynhonnell C

> Rwyf am gael cyfiawnder i bob grŵp. Amcan y polisi datblygu ar wahân yw sicrhau hapusrwydd, diogelwch a sefydlogrwydd ar gyfer pob grŵp. Mae hynny'n cael ei ddarparu trwy ddiogelu iaith gartref a hunanlywodraeth y Bantu yn ogystal â'r gwynion.

[Araith a draddodwyd gan Brif Weinidog De Affrica, Hendrik Verwoerd, yn 1958, sy'n amlinellu ei resymau dros gyflwyno datblygu ar wahân.]

(c) Pa mor ddefnyddiol yw Ffynhonnell C fel tystiolaeth i hanesydd sy'n astudio'r rhesymau dros gyflwyno datblygu ar wahân?
Eglurwch eich ateb trwy ddefnyddio'r ffynhonnell a'r hyn rydych chi'n ei wybod. [5]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Examiner only
Arholwr yn unig

Ffynhonnell CH

> Roedd llywodraeth De Affrica'n defnyddio apartheid fel dull o gadw'r bobl liw dan reolaeth. Roedd pob deddf yn lleihau'r hawliau yn ogystal â'r cyfleoedd oedd ar gael i bobl liw.

[Addasiad o werslyfr ar gyfer ysgolion gan Rosemary Mulholland, *South Africa, 1948-1994* (1997)]

(ch) Yn Ffynhonnell CH mae'r awdur yn dweud mai system annheg oedd apartheid a ddefnyddiwyd gan lywodraeth De Affrica.
A yw hynny'n ddehongliad dilys?

Yn eich ateb dylech ddefnyddio'r hyn rydych chi'n ei wybod am y testun, cyfeirio at y ffynonellau eraill sy'n berthnasol yn y cwestiwn hwn, ac ystyried sut y daeth yr awdur i'r dehongliad hwn. [8]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

ADRAN B

Atebwch **naill ai** *Cwestiwn 2* **neu** *Gwestiwn 3*.

2. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am y gwrthwynebiad i apartheid yn Ne Affrica.

Astudiwch y wybodaeth isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn. [25]

GWYBODAETH
Daeth y gwrthwynebiad i apartheid yn fwy cyffredin yn ystod y 1960au. Daeth cyfreithiwr ifanc du, Nelson Mandela, i'r amlwg fel un o arweinwyr y prif grwpiau gwrthwynebu.

(a) (i) Beth oedd Prawf Rivonia? [2]

....

....

....

....

....

....

Trosodd.

Examiner only
Arholwr yn unig

(ii) Eglurwch pam y cafodd Steve Biko ei arestio. [4]

(iii) Pa mor bwysig oedd y protestiadau yn erbyn y Deddfau Trwydded yn Sharpeville? [5]

Examiner only
Arholwr yn unig

(b) (i) Disgrifiwch y gweithredoedd o anufudd-dod sifil a drefnwyd gan yr *ANC*. [3]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

(ii) Eglurwch pam y dechreuodd aflonyddwch yn Soweto yn 1976. [4]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Examiner only
Arholwr yn unig

(c) A oedd pobl ddu De Affrica'n unedig yn eu gwrthwynebiad i apartheid?
Eglurwch eich ateb yn llawn. [7]

Examiner only
Arholwr yn unig

3. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am ddiwedd apartheid yn Ne Affrica.

Astudiwch y wybodaeth isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn. [25]

GWYBODAETH

Roedd llawer o grwpiau llwythol gwahanol yn Ne Affrica. Yn y darlun hwn gwelir y Pennaeth Buthelezi yng ngwisg draddodiadol y Zulu.

(a) (i) Beth yw Inkatha? [2]

....

....

....

....

....

....

Trosodd.

Examiner only
Arholwr yn unig

(ii) Eglurwch pam y cyflwynodd P.W. Botha newidiadau i'r system apartheid. [4]

(iii) Pa mor bwysig oedd etholiad cyffredinol 1994? [5]

(b) (i) Disgrifiwch sut y cafodd De Affrica ei derbyn yn ôl i'r gymuned ryngwladol ar ddechrau'r 1990au. [3]

(ii) Eglurwch sut roedd arweinwyr eglwysi'r bobl ddu'n gwrthwynebu apartheid. [4]

Examiner only
Arholwr yn unig

(c) Ai problemau economaidd oedd y prif reswm pam y daeth apartheid i ben? Eglurwch eich ateb yn llawn. [7]